

Yaratılmadan önce, yoklukta iken; acı, elem ve sonunda da cehennemde kalma ihtimali olan bir varlık ister misin, diye sorulsa idi, şimdiki bildiklerimle hayır derdim. Bize evet cevabını verdirecek, varolma güzellikleri neler olabilir?

Bir binanın bütün tavanı, odaları ve içindekileri temelin üstünde olması gibi, kainatta, iyilik ve hayır adına ne varsa hepsinin temeli ve esası "**vücut**" üzerine bina edilmiştir. Şayet vücut, yani varlık olmasa, ona bağlı olan her şey yokluğa düşecek ve hiçliğe gidecektir. Onun için vücut, yani varlık nimetinin her tarafı ve her köşesi hayırdır ve güzeldir. Vücuttan şikayet edilmesi tamamen vehmi ve arızı bir haldir.

Bunun zıttı olan "**adem**" yani yokluk ise, her hayrı ve güzelliği yok eden ve hiçliğe atan bir şey olmasından, her tarafı şerdir, hiçbir olumlu yönü yoktur. Bu yüzden de yokluğu arzu etmek tamamen arızı ve nefsanî bir haldir. Sağlıklı ve muhakemeli bir karar değildir. İnsanda cismaniyet ve nefsin süflî arzuları hakim iken, muhakemeli ve vicdani hükümler pek hissedilmez.

Allah, kainattaki bütün nimetlerini, vücut nimeti üzerine inşa etmiştir. O olmasa, bütün nimetler de olamaz. O zaman, vücudun neresinde, hangi yerinde şer ve çirkin bir şey olabilir ki, adem istenilsin!

Adem ise, Allah'ın bütün nimetlerini uçuran ve yok eden bir mana olmasından, neresinde bir hayır, hangi şeyinde bir güzellik olabilir ki, arzu ve talep edilebilsin. Onun için vücudun, yani, varlığın her tarafı hayır; ademin, yani yokluğun her tarafı şerdir, denilmiştir.

Adem, kelime olarak yokluk, olmama, bulunmama anlamlarına gelir. Varlığın zıddı anlamında kullanılır. Adem ve yokluk mutlak ve mukayyet olmak üzere iki nevidir.

Mutlak Adem: Ebedi ve ezeli olarak olmamak, bulunmamak anlamındadır ki, böyle bir yokluk mümkün değildir. Zira ezeli ve ebedi vacibü'l-vücut olan Allah, mutlak yokluk kavramına müsaade etmez. Nasıl ışık ile karanlık aynı anda, aynı mekanda bulunması imkansız bir şey ise, mutlak yokluk ile mutlak varlık da beraber bulunamazlar. Allah varsa, mutlak yokluk da yoktur.

Üstad Hazretleri bu meseleyi şu şekilde izah ediyor:

"Hem adem-i mutlak zaten yoktur. Çünkü bir ilm-i muhît var. Hem daire-i ilm-i ilâhînin harici yok ki, birşey ona atılsın..."(1)

Mukayyet Adem: Bir şeyin ayan-ı sabite noktasından, yani Allah'ın ezeli ilminde ilmi bir vücut şeklinde var olduğu halde, henüz harici bir varlık kazanamamış haline denir. Bu yokluk, izafidir. Yani maddi ve kevnî alemde olmayan bir şey, başka bir boyut ve başka bir varlık sahasında bulunabilir.

Mesela, Allah'ın ilminde ilmi bir vücut ile bulunduğu halde, harici ve maddi alemde olmayan bir şeye mutlak yok denilemez.

Üstad Hazretleri bu manayı şu ibareler ile izah ediyor:

"Daire-i ilim içinde bulunan adem ise, adem-i haricîdir ve vücud-u ilmîye perde olmuş bir unvandır. Hattâ, bu mevcudat-ı ilmiyeye, bazı ehl-i tahkik "a'yân-ı sâbite" tabir etmişler. Öyleyse, fenâya gitmek, muvakkaten haricî libasını çıkarıp, vücud-u mânevîye ve ilmîye girmektir. Yani, hâlik ve fânî olanlar, vücud-u haricîyi bırakıp, mahiyetleri bir vücud-u mânevî giyer, daire-i kudretten çıkıp daire-i ilme girer."(2)

Yokluk ve cehennem arasında insanın tercihine kısa bir bakış.

"Meselâ, aklın bir hizmetkârı ve tasvircisi olan kuvve-i hayaliyeye denilse ki, "Sana bir milyon sene ömürle saltanat-ı dünya verilecek; fakat âhirde mutlaka hiç olacaksın." Tevehhüm aldatmamak, nefis karışmamak şartıyla, "Oh" yerine "Ah" diyecek ve teessüf edecek. Demek, en büyük fânî, en küçük bir alet ve cihazat-ı insanîyeyi doyuramıyor."(3)

İnsanın fitratında, iki kötü halden daha hafif olanını seçmek, önemli bir karakterdir. Mesela birisine dense ki, "Ya öleceksin ya da bunun yerine kolun kesilecek." İnsan ölümden korkup kolunu feda eder. "Ya servetini tamamen kaybedeceksin ya da servetinin yarısını devlete vereceksin." denilse, insan yine hafif olanı, ağır olana tercih edecektir.

Aynı şekilde, idam-ı ebedî denilen mutlak yokluk ve hiçlik, cehennemden daha ağır ve daha dehşetli bir hal olduğu için, insanın nefsi değil, latif olan kalp ve ruhu elbette cehennemi yokluğa tercih edecektir. İnsanın ebedî bir şekilde yok olması, cehennem de olsa, ebedî var olması ile eşit olamaz. Varlık yokluğa daima galiptir ve

varlık yokluktan üstündür. İnsan, üstün ve galip olanı bırakıp aşağı ve yenik olanı tercih ve kabul etmez. Bu insanın mizaç ve karakterine terstir.

Bu insan açısından böyle iken, Allah'ın sonsuz merhameti açısından da böyledir. Yani Allah'ın sonsuz şefkat ve merhameti, sonsuz yokluğa ve hiçliğe müsaade etmez. Bu sebeple yokluk, hem insan karakteri açısından, hem de Allah'ın şefkati açısından cehennemden daha kötü bir haldir. Böyle olduğu için Allah kafirleri yokluk çukuruna atmıyor, onlara da cehennem de olsa bir hayat ve bir varlık bahşediyor.

İnsanın mahiyetine bir çok hissiyat ve latifeler konulmuştur. Bu hissiyat ve latifelerin hepsinin hüküm ve sezme biçimleri veya hissediş kuvvetleri birbirlerinden farklıdır.

Mesela, vicdanın hissettiği ince bir meseleyi, akıl tartıp şekillendiremez. Ya da kalpte ince ve latif bir şekilde beliren manayı, kesif ve maddi olan dil ifade etmekte zorlanır vs... Bu hüküm ve meseleleri hesaba katmadan değerlendirmeye gitmek yanlış olur.

Bu mesele, tenle ve cesetle ilgili değil, vicdanla ilgili bir meseledir. Yani ebedi yokluğu vicdan penceresinden değerlendirirsek, vicdan cehennem de olsa ebedi yaşamayı isteyecektir. Ama meseleye ceset ve tenden bakacak olursak, elbette insan, cehennem ateşine karşı toprak olmayı, hatta belki de yok olmayı arzu edecektir.

Bu meselede nefsin hükmü ile vicdanın hükmü karıştırıldığı için, insanlar meseleyi ya mübalağa zannediyor ya da hissedemiyor. Halbuki nefis hazır andaki bir gram azaptan kurtulmak için, ilerideki bin ton mükafatı reddedecek mahiyettedir. Aynı şekilde, bir gram hazır menfaat için de ilerideki binler ton azabı kabul edecek bir yanlışlığa da girebiliyor. Nefsin bu karanlık ve ahmak penceresinden bakılırsa, elbette vicdanın bu ince ve latif meselesi idrak olunamaz.

Özellikle maddeci felsefenin, hisleri ve duyguları yaraladığı bu sırada, insanların böyle vicdani hükümleri ve meseleleri idrak etmeleri pek mümkün görünmüyor. Zira materyalist felsefe, insanların ince, latif, hassas hissiyatlarını ve sezme kuvvelerini dumura uğratıp köreltmıştır. Bu körelmiş hissiyatlar, ancak tahkiki bir iman dersi ile yeniden hayat bulabilirler. Hassasiyeti gitmiş bir terazi, ancak kaba ve kesif şeyleri tartıp ölçebilir. Bizim vicdan terazimiz şayet Üstad Hazretlerinin vicdan terazisi gibi latif ve hassas olsa idi, biz de "**Cehennem de olsa ebed isterim.**" vicdani hükmünü anlayıp tartabilirdik.

Azap içinde iken ebediyeti tatmayacak, tespiti nispi bir şeydir. Halbuki insan varlık ve yokluk tercihini genel olarak yapar, bir olayın tesiri ile yapmaz. Şayet bir olayın tesiri ile hareket umumi bir yol olsa idi, bugün insanlık, hayatını devam ettiremez idi. Demek hususi olayların tesiri ile umumi olaylardaki hüküm karıştırılmamak gerekir. Bir başka deyişle "**istisnalar kaideyi bozmaz.**"

Şayet sadece insanın vicdanı cehenneme atılsa idi, yokluk ve hiçliğe karşı "**ebed,**

ebed" diye bağıracaktı. Sadece nefis ve ceset cehennemde olsa idi, belki o zaman hüküm değişebilirdi. Ayetin, "**Keşke toprak olsaydık...**" ifadesi, biraz da nefis açısından, ya da ağır mesuliyet korkusundan gelen bir ifadedir.

Nitekim Hazreti Ömer (ra) imanın kemalinden gelen mesuliyet duygusu ile, "**Keşke bir ağaç olsaydım.**" diyor. Kafirler de perdenin açıldığı ve mesuliyetin feci bir şekilde insanın üzerine çöktüğü bir hengamede, "**Keşke toprak olsaydık.**" demeleri bu kabilden olsa gerek.

Allah'ın kainatı ve içindekileri var etme hikmeti, Risale-i Nurların bir çok yerinde izah edilmekle birlikte, bir bütünlük içinde [On Birinci Söz](#)'de izah ediliyor. On Birinci Söz'ü ehli tahkik ağabeylerle mütalaa etmenizi tavsiye ederiz.

(1) bk. [Mektubat, On Beşinci Mektup](#)

(2) bk. a.g.e.

(3) bk. [Sözler, Onuncu Söz, Mukaddime.](#)